

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра права (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проєктної групи/
Голова НМК

 Голубов А. Є.
(підпис) (ініціали та прізвище)

«31» серпня 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 08 Право
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 081 Право
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Право
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2020 рік

Робоча програма ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ
(назва дисципліни)

для студентів за спеціальністю 081 Право
освітньою програмою Право

«31» серпня 2020 р., – 22 с.

Розробник: к.іст.н. Каніщев Г. Ю.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри права
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри д-р юр. наук, проф.
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Г.О. Спіцина
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів: денна форма навчання – 4,5	Галузь знань: 81 Право Спеціальність: 081 Право Освітня програма: <u>«Право»</u> Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Цикл загальної підготовки	
Кількість модулів – 1		Навчальний рік	
Кількість змістових модулів – 2		2020/ 2021	
Індивідуальне завдання – немає		Семестр	
Загальна кількість годин: денна форма навчання – 135		1	
		Лекції ¹⁾	
		24 годин	
		Практичні, семінарські¹⁾	
		32 години	
		Лабораторні ¹⁾	
		----	-----
		Самостійна робота	
		79 годин	
		Вид контролю	
		іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 56/ 79;

¹⁾ Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення та засвоєння студентами гуманітарного факультету історії розвитку державно-правових інститутів України у їх історичному і культурно-цивілізаційному розмаїтті, що дозволяє оцінити як особливості та і закономірності еволюції державно-правових систем.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є сприяти підготовці фахівців високої кваліфікації, здатних брати участь у забезпеченні та охороні прав людини і громадянина, у розбудові правової держави України.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- характерні риси держави та права племінних державних утворень;
- характерні риси держави і права античних міст-держав Північного Причорномор'я та Боспорського царства, характер їх взаємовідносин з Римською імперією;
- основні зміни в системі державного та правового устрою в період Давньої Русі: утворення Русі як єдиної держави давніх слов'ян, систему її державних установ та посадових осіб, законодавство, зокрема «Руська Правда»;
- структуру органів влади та основні риси права українських земель в період феодальної роздробленості;
- структуру органів влади та основні риси права Великого князівства Литовського;
- структуру органів влади та основні риси права Речі Посполитої;
- причини переходу до нового, козацького суспільно-політичного устрою українських земель у середині XVII – другій половині XVIII ст.;
- причини формування Російської імперії на Євразійському континенті, конкретні риси державно-правових інститутів цієї держави, відмінності в державно-правових системах Росії і України, та чим це обумовлюється;
- зміни в структурі органів влади і основних галузях права на сучасній території України протягом кінця XVIII – першої половини XIX століття;
- зміни в органах влади та правовій системі на сучасній території України протягом другої половини XIX – початку XX століть;
- характерні зміни в державі і праві країн на території сучасної України, що постали внаслідок I світової війни;
- еволюцію органів влади і права України протягом XX ст.: формування її державної території, конституційно-правовий статус у складі СРСР, законодавство;
- історичну термінологію;
- політичних діячів та провідних юристів України;
- сучасні політичні процеси, що відбуваються в українській державі;
- основні віхи розвитку історії України у зв'язку із всесвітньою історією.

вміти:

- характеризувати загальноєвропейські тенденції історичного розвитку;
- порівнювати та визначати характерні ознаки історичних подій, тенденцій соціально-економічного та політичного розвитку суспільства;
- робити аргументовані висновки на основі аналізу історичного минулого та сучасності;
- критично оцінювати політичні дії окремих осіб, груп, партій;
- користуватись основною та додатковою історичною літературою, використовувати матеріали сучасної інформації;
- складати історіографічні та реферативні огляди літератури;
- використовувати набуті знання і вміння в практичній діяльності.

мати уявлення:

- про хронологічні межі, найважливіші події та явища в історії державно-правового розвитку України, що характеризують;
- процес виникнення та розвиток держави і права на усіх стадіях державно-організованого суспільства;
- загальні закономірності та особливості процесів державо- і правотворення в країнах західної та східної цивілізацій;
- сутність держави, її функції та механізм в епоху станово-кастового та громадянського суспільств;
- форми держави: форма державного правління, форма політичного режиму та форма державно-територіального устрою країн станового та громадянського суспільств на території України;
- сутність права в епоху станового та громадянського суспільств;
- форми (джерела) права станового та громадянського суспільств;
- процес становлення права нового (буржуазного) типу в Україні;
- про процес становлення та розвиток галузей права: конституційного (державного), цивільного та суміжних з нею галузей права, кримінального права та кримінального процесу;
- основні інститути конституційного, цивільного, кримінального і кримінально-процесуального права в Україні.
- поняття та терміни, притаманні для відповідного етапу розвитку держави і права в Україні.

Результати навчання: вивчення та засвоєння студентами гуманітарного факультету історії розвитку державно-правових інститутів України у їх історичному і культурно-цивілізаційному розмаїтті, що дозволяє оцінити як особливості та і закономірності еволюції державно-правових систем.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна пов'язана з дисциплінами «Історія та культура України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Теорія держави і права».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Держава і право домодерної епохи на території України

Тема 1. Вступ. Історія держави і права України як навчальна дисципліна. Племінні та античні держави і право на території сучасної України (середина I тис. до н.е. – V ст. н.е.)

Предмет історії держави і права України. Завдання вивчення історії права. Історична наступність у розвитку інститутів, галузей права, правових систем. Місце історії держави і права в системі історико-правових наук, дисциплін, а також інших юридичних наук, дисциплін. Методи вивчення дисципліни. Періодизація історії держави і права України. Значення вивчення історії права України для підготовки високо

кваліфікованих юристів. Основні наукові та навчальні джерела. Різноманітність наукових концепцій історії держави і права України.

Скіфська протодержава (II-III ст. до н.е.). Суспільно-політичний лад, право. Мала (Кримська) Скіфія (III ст. до н. е. - III ст. н.е.). Античні міста-держави (поліси) Північного Причорномор'я (VII ст. до н.е. - III ст. н.е.): суспільно-політичний лад, право. Протодержави готів та гунів на території України часів «Великого переселення народів».

Становлення державності у східних слов'ян. Утворення союзів племен. Об'єднання Київського та Новгородського племінних союзів. Землі східнослов'янських племен у складі Хозарського каганату (VII-X ст.).

Тема 2. Феодальна держава і право Давньої Русі (X – початок XIV ст.)

Адміністративно-фінансова реформа 946 р. Адміністративна реформа 970 р. Хрещення Русі і давньоруська державність.

Суспільний лад: князі, дружинники, бояри, духовенство, «люди», смерди, челядь, холопи, міське населення. їх правовий стан.

Державний лад: ранньофеодальна монархія. Центральні та місцеві органи влади та управління. Церква як управлінський інститут.

Князівства-уділи (Київська, Чернігівська, Галицька та інші землі). Характер зв'язків між ними. Васально-сюзеренна монархія: великий князь, удільні князі, феодальні з'їзди - снєми.

Ідеї про право та державу у політичній думці Русі («Слово про закон і благодать» Іларіона, «Повість минулих літ», «Повчання» Володимира Мономаха).

Джерела права: звичаєве право, угоди Русі з Візантією, «Руська Правда» (її походження, редакції, списки), княжі устави.

Вплив іноземного (візантійського, європейського та монгольського) права на право Давньої Русі.

Основні риси права. Право власності, зобов'язальне право, спадкове право, шлюбно-сімейне право, злочин і покарання. Судочинство.

Тема 3. Феодальна держава на землях Південно-Західної Русі (України) у середині XIV—серед. XVII ст.

Перехід земель Західної та Південно-Західної під владу інших держав. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої.

Суспільний лад: іноземні й українські феодали; духовенство католицьке, православне й уніатське; міське населення; козацтво міське, запорізьке, реєстрове; селянство.

Державний лад. Територіальний поділ. Органи влади та управління в центрі й на місцях. Збройні сили (коронне військо, реєстрове). Судоустрій.

Утворення Запорізької Січі. Управління й суд. Взаємовідносини січового й реєстрового козацтва. Гетьман Сагайдачний. Його роль у будівництві української державності.

Політична думка і право. Гуманістичні й реформаційні ідеї в Україні XVI - початку XVII ст.

Джерела права до 1569 р. і після 1569 р. Звичаєве право. Литовські статuti. Магдебурзьке право. Джерела церковного права. Основні риси права: право власності, зобов'язальне право, спадкове право, шлюбно-сімейне право, злочини і покарання. Судочинство. Особливості права Запорізької Січі.

Тема 4. Формування станової держави у Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII—XVIII ст.

Боротьба українського народу за визволення з-під влади Речі Посполитої. Причини, завдання й характер, рушійні сили, хронологічні межі війни.

Суспільний лад. Основні стани українського суспільства - рушійні сили війни, їх внесок у перемогу.

Державний лад: територія «Війська Запорозького обох сторін Дніпра», його адміністративно-територіальний поділ. Центральні та місцеві органи влади. Судоустрій. Православна церква як управлінський інститут.

Політична думка Лівобережної України і право. Джерела права. Основні риси права. Право власності. Зобов'язальне право. Спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Злочин та покарання. Судочинство.

Входження «Війська Запорозького обох сторін Дніпра» до складу Російської держави у XVII – XVIII ст. Впровадження російського законодавства.

Суспільно-політичний лад слобідських полків.

Тема 5. Станова держава на українських землях у складі Російської і Австрійської імперій (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.)

Російський становий конституціоналізм XVIII ст. і українська політична думка (Г. Полетика, В. Каразін, Г. Квітка-Оснoв'яненко).

«Конституція» Катерини II («Учреждение для управления губерниями Всероссийской империи» 1775 р., «Устав благочиния или полицейский» 1782 р., «Жалованная грамота дворянству» 1785 р., «Жалованная грамота городам» 1785 р.).

Губернська реформа Катерини II. Місцеві органи державного управління, суду та самоврядування Лівобережної і Слобідської України.

Приєднання Північного Причорномор'я до Російської держави. Організація публічної влади у Північному Причорномор'ї. Розподіли Речі Посполитої і організація публічної влади у Правобережній Україні.

Реформи державного управління за Павла I, Олександра I та Миколи I. «Конституція» Миколи I («Полное собрание законов Российской Империи», «Свод законов Российской Империи»). «Свод местных законов западных губерний».

Основні риси права. Право власності. Зобов'язальне право. Спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Злочин та покарання. Судочинство.

Формування держави Габсбургів. Ліквідація «Священної Римської імперії Німецької нації» і утворення Австрійської імперії.

Поділи Речі Посполитої і приєднання Галичини і Буковини до габсбургської держави.

Реформування державного управління за Марії-Терезії та Йосифа II. «Королівство Галичини і Володимирії» і організація його публічної влади. Політичний статус Буковини у складі королівства. Організація публічної влади Підкарпатської Русі у складі Угорського королівства.

Основні риси права. «Терезіанський кодекс».

Змістовний модуль 2. Держава і право України модерної епохи

Тема 6. Національно-державна ідея та модернізація станової держави (XIX-початок XX ст.)

Ідея національної держави; формування національних держав у Європі наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Російський, польський, угорський, румунський національні проекти на території сучасної України (політичні партії та рухи; їх програмні цілі). Український національний рух: Кирило-Мефодіївське братство, Головна Руська Рада, «Громади», українські політичні партії та громадські організації.

Модернізація Російської імперії. Суспільний лад: дворянство, селянство, буржуазія, робітничий клас, інтелігенція.

Реформи 1860-х – 1870-х рр. у сфері публічної влади.

Револуція 1905-1907 рр. у Російській імперії та зміни у її державному ладі і законодавстві («Основні закони Російської імперії» в редакції 23 квітня 1906 р.). Проекти подальшого реформування та децентралізації управління імперією.

Модернізація Австрійської імперії. Утворення Австро-Угорщини та її конституція 1867 р. Автономія Галичини. Герцогство Буковина. Проект «Сполучених Штатів Великої Австрії» 1906 р.

Тема 7. Перша світова війна і утворення національних держав на території сучасної України.

Право націй на самовизначення, його місце у політиці та військовій пропаганді воюючих держав. «Українське питання» в міжнародно-правових стосунках.

Лютнева революція 1917 р. в Росії і розпад Російської держави. «Декларація прав народів Росії».

Утворення Української національної держави у 1917-1920 рр.: Українська Народна Республіка (УНР) 1917-1918 рр; «Українська держава» П. Скоропадського; Директорія і відновлення УНР.

Російська національна державність на території сучасної України: радянська («червона») та антирадянська («біла») державність.

«14 пунктів» В. Вільсона і розпад Австро-Угорщини.

Утворення Української національної держави: Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) та «Акт злуки» 22 січня 1919 р.; Галицька радянська республіка 1920 р.; проект Галицької республіки Є. Петрушевича 1921 р. Ризький мирний договір 1921 р. та рішення ради послів Антанти про приєднання Галичини до Польщі 1923 р.

Утворення Польської, Карпаторуської, Чехословацької, Румунської національних держав на території сучасної України у 1918-1919 рр.

Тема 8. Зміцнення національної держави на території сучасної України у 1920-ті рр. – 1930-ті рр.

«Націонал-комунізм» і політика українізації.

Нова економічна політика та суспільний лад: селяни, робітники, інтелігенція, підприємці.

Відродження Російської держави у формі Союзу РСР і Україна. Харків – столиця радянської України.

Конституція УСРР 1929 р. і органи публічної влади. Основні риси права (цивільного, земельного, трудового, сімейного, кримінального, процесуального).

Західноукраїнські землі у складі Польської, Румунської та Чехословацької національних держав: суспільний лад, державний устрій та право.

Світова економічна криза 1929-1933 рр. і відновлення планової економіки. Індустріалізація, колективізація та Голодомор 1932-1933 рр.

Організація Українських націоналістів (ОУН) та ідеологія Української Самостійної Соборної Держави (УССД).

Суспільний та державний лад радянської України: Конституція УРСР 1937 р. її призначення, характерні риси. Утвердження тоталітарного режиму управління, його основні риси й наслідки.

Право. Джерела права. Деформації в праві: цивільному, колгоспному, трудовому, кримінальному, процесуальному.

Західноукраїнські землі у складі Польської, Румунської та Чехословацької національних держав: суспільний лад, державний устрій та право.

Тема 9. Національна держава на території сучасної України у роки Другої світової війни.

Пакт «Ріббентропа – Молотова» 1939 р. і розподіл сфер впливу Німеччини та СРСР у Східній Європі.

Приєднання західноукраїнських земель до СРСР та їх входження до УРСР. Політика радянзації у новоприєднаних областях УРСР.

Велика Вітчизняна війна Радянського Союзу і Україна.

Окупаційний режим Німеччини та її союзників на території України.

Діяльність ОУН і «Акт 30 червня» 1941 р. Українська повстанська армія (УПА) та ідея Української Самостійної Соборної держави (УССД).

Діяльність уряду УРСР в евакуації; радянський рух опору на окупованих територіях. Відновлення радянської влади в Україні у 1943-1944 рр.

УРСР як суб'єкт міжнародного права: Закон СРСР від 30 січня 1944 р. про міжнародно-правову суб'єктність союзних республік СРСР; утворення та діяльність наркомату (міністерства) закордонних справ УРСР; Українська РСР як держава-співзасновниця ООН.

Питання західних кордонів УРСР у міжнародних відносинах СРСР та їх визначення міжнародними угодами 1945-1947 рр.

Тема 10. Національна держава в Україні у середини 40-х – середини 80-х рр. XX століття.

Суспільний та державний лад повоєнних років: відновлення системи конституційних органів влади й управління; діяльність органів радянської влади в західних областях України;

Боротьба всередині правлячої верхівки СРСР та її відлуння в Україні; «Ленінградська група» і проект нової програми ВКП(б) 1947 р.

Джерела та основні риси права.

Курс на відновлення демократії і прав людини у середині 50-х – середині 60-х рр. Реабілітація жертв політичних репресій.

Шестидесятники і поява дисидентського руху: ідея мирного виходу Української РСР зі складу СРСР згідно з радянськими конституціями та відновлення самостійної Української держави.

Відновлення командно-адміністративної системи: економічна реформа 1965-1967 років, відновлення командно-адміністративних методів управління господарством; подальша бюрократизація державного апарату. Боротьба з дисидентським рухом.

Право. Джерела права та його кодифікація. Зміни у різних галузях права.

Конституції СРСР 1977 р. та УРСР 1978 р., їх призначення й зміст. Продовження кодифікаційних робіт. Основні риси права.

Тема 11. Становлення суверенної Української держави (середина 80-х рр. - 1991 р.).

Перебудова та її завдання.

Суспільний і державний лад: збільшення прав та свобод громадян; гласність та її наслідки для радянського державного управління; активізація участі громадян у громадсько-політичному житті; реформи державного апарату; зміни та доповнення до Конституції УРСР 1978 р; визнання і реалізація принципу розподілу влади.

Зміни у різних галузях права.

Розвиток державно-політичної думки, зміни у територіальному устрої УРСР: легалізація ідеї Української самостійної держави; Декларація про державний суверенітет УРСР від 16 липня 1990 року.

Тема 12. Розбудова та розвиток незалежної України.

Розпад СРСР. Проголошення незалежності України і Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991р.

Розбудова Української держави: запровадження посади Президента України, президентство Л. Кравчука та Л. Кучми; реформи державного апарату; формування системи взаємовідносин з іншими державами, досягнення і протиріччя.

Конституція України 1996 року: процес створення, зміст та значення.

Право. Джерела права. Зміни в праві: цивільному, трудовому, фінансовому та інших галузях права.

Суспільний лад: постіндустріальне (інформаційне) суспільство та зміни у соціальній структурі населення України наприкінці XX-на початку XXI ст.

Державний лад: ідея «сервісної держави» як політичного устрою постіндустріального (інформаційного) суспільства;

«Помаранчева революція» 2004 р. і зміни до Конституції України; президентство В. Ющенко. Президентські вибори 2010 р. і президентство В. Януковича. Зміни до Конституції України.

«Євромайдан» 2013-2014 рр. і українська державність. Вибори 2019 рр. і українська державність.

Модульний контроль.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
Модуль 1. Держава і право домодерної епохи на території України					
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Вступ. Історія держави і права України як навчальна дисципліна	2	2			
Тема 2. Феодальна держава і право Давньої Русі (X – початок XIV ст.)	7	2			5
Тема 3. Феодальна держава на землях Південно-Західної Русі (України) у середині XIV—серед. XVII ст.	10	1	4		5
Тема 4. Формування станової держави у Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII — XVIII ст.	6	1			5

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
Тема 5. Станова держава на українських землях у складі Російської і Австрійської імперії (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.)	11	2	4		5
Модульний контроль	2	2			
Разом за змістовим модулем 1	56	12	12		30
Тема 6. Національно-державна ідея та модернізація станової держави (XIX-початок XX ст.)	11	1	4		5
Тема 7. Перша світова війна і утворення національних держав на території сучасної України.	11	1	4		5

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
Тема 8. Зміцнення національної держави на території сучасної України у 1920-ті-1930-ті рр. рр.	7	2			5
Тема 9. Національна державна на території сучасної України у роки Другої світової війни.	11	1	4		4
Тема 10. Національна державна в Україні у середині 40-х – середині 80-х рр. ХХ століття.	12	2			10
Тема 11. Становлення суверенної Української держави	7	2			9

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
(середина 80-х рр. - 1991 р.).					
Тема 12. Розбудова та розвиток незалежної України.	13	1	6		5
Модульний контроль	2	2			
Разом за змістовим модулем 2	79	12	18		45
Усього годин	135	24	32		79

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма навчання
1	Держава і право Давньої Русі	2
2	Держава і право українських земель у складі Литви і Польщі XIV-XVI ст.	2
3	Держава і право українських земель у складі Речі Посполитої XVI-XVII ст.	2
4	Гетьманські статті XVII-XVIII ст. як джерело українського права	2
5	«Учреждение для управления губерниями Всероссийской империи» 1775 р. як джерело права українських земель у складі Росії	2
6	Конституція Царства Польського 1815 р. і Україна	2
7	«Свод законов Российской империи» 1832 р. як	2

	джерело права українських земель у складі Росії	
8	Конституції Австрії і Австро-Угорщини 1849-1867 рр. і Україна	2
9	«Основные законы Российской империи» 1906 р. і Україна.	2
10	Конституції українських національних держав 1917-1921 рр.	2
11	Конституція УРСР 1937 р.	2
12	Конституція Польщі, Румунії, Чехословаччини 1920-1930-х рр. р. і Україна	4
13	Декларація про державний суверенітет України 1990 р.	2
14	Конституція України 1996 р. – Основний закон держави.	2
15	Держава і право України у XXI столітті	2
	Разом	32

6. Теми практичних занять

Немає

7. Теми лабораторних занять

Немає

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма навчання
1	Племінні союзи кімерійців, скіфів, сарматів як протодержави. Велика і Мала Скіфія як державні утворення.	6
2	Антична державно-правова думка: «Сім наймудріших», Піфагор, Геракліт, Демокріт, ідеальна держава Платона, Аристотель про правильні і неправильні форми держави.	2
3	Античні міста-держави і право Північного Причорномор'я.	6
4	Племінні держави часів Великого переселення народів на території України (III-VII ст.).	2

5	Племінні держави давніх слов'ян (VI-IX ст.).	2
6	Основні риси звичаєвого права племінних держав.	2
7	Біблія про державу і право. Політико-правова доктрина християнства.	2
8	Вплив держави і права Східної Римської імперії (Візантії) на давньоруську правову думку.	2
9	Улуг Улус (Золота Орда) як держава. Її вплив на державу і право Русі.	2
10	«Обласні привілеї» у Великому князівстві Литовському і Україна.	2
11	Конституція «Nihil novie» 1505 р. у Королівстві Польському і Україна.	2
12	Магдебурзьке право як політико-правове явище.	2
13	Держава і право Угорщини і Трансильванії XIV-XVII ст. і Україна.	2
14	Держава і право Молдови XIV-XVIII ст. і Україна.	4
15	Держава і право Османської імперії XIV-XVIII ст. і Україна..	2
16	Держава і право Кримського ханства XV-XVIII ст.	2
17	«Судебники» Російської держави 1497 та 1550 рр. як джерело права Сіверської землі XVI-XVII ст.	2
18	Конституція Польщі 1791 р. і Україна.	2
19	Вплив політико-правових ідей Великої Французької революції на українську політико-правову думку.	2
20	Політико-правові погляди декабристів і Україна.	2
21	Російське «обласництво» XIX-початку XX ст. і Україна.	2
22	Право націй на самовизначення як політико-правова ідея.	2
23	«14 пунктів Вільсона» 1918 р. і Україна.	2
24	Договори Версальської системи 1919-1923 рр. і міжнародне право.	2
25	Держава і право Чехословацької республіки 1920-1938 рр. і Україна.	4
26	Держава і право Румунії 1918-1940 рр. і Україна.	2

27	Карпатська Україна 1938-1939 рр. як державне утворення.	2
28	«Акт 30 червня» 1941 р. і українська державність.	2
29	«Атлантична хартія» США і Великобританії 1942 р. і Україна.	2
30	Декларація прав людини 1948 року і Україна.	2
31	Європейський Союз та становлення європейського права.	4
32	Зміни в законодавстві II пол. XX ст.: загальні тенденції в провідних країнах світу і українське право.	3
	Разом	79

9. Індивідуальні завдання

Немає

10. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота студентів за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники), проведення олімпіад.

11. Методи контролю

Проведення поточного контролю, письмового модульного контролю, фінальний контроль у вигляді іспиту.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	
	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1		
Робота на лекціях	8	1
Робота на семінарських заняттях	8	1...3
Студентський науковий гурток	4	0...3
Модульний контроль	1	10...14
Усього	21	30...50

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	
	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 2		
Робота на лекціях	8	1
Робота на семінарських заняттях	8	1...3
Студентський науковий гурток	4	0...3
Модульний контроль	1	10...14
Усього	21	30...50
Усього за семестр	42	60...100

Відповідно до п. 3.2 Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);
- участь (прослуховування) не менше, ніж у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3 – 15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь у отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження – дидактичний матеріал);
- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату (5 балів);
- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5 – 15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Білет до іспиту складається з двох запитань. Максимальна сума балів за кожне запитання – 50 балів.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань і вмінь для одержання позитивної оцінки:

знати:

- характерні риси держави та права племінних державних утворень;
- характерні риси держави і права античних міст-держав Північного Причорномор'я та Боспорського царства, характер їх взаємовідносин з Римською імперією;
- основні зміни в системі державного та правового устрою в період Давньої Русі: утворення Русі як єдиної держави давніх слов'ян, систему її державних установ та посадових осіб, законодавство, зокрема «Руська Правда»;
- структуру органів влади та основні риси права українських земель в період феодальної роздробленості;
- структуру органів влади та основні риси права Великого князівства Литовського;
- структуру органів влади та основні риси права Речі Посполитої;
- причини переходу до нового, козацького суспільно-політичного устрою українських земель у середині XVII – другій половині XVIII ст.;
- причини формування Російської імперії на Євразійському континенті, конкретні риси державно-правових інститутів цієї держави, відмінності в державно-правових системах Росії і України, та чим це обумовлюється;
- зміни в структурі органів влади і основних галузях права на сучасній території України протягом кінця XVIII – першої половини XIX століття;
- зміни в органах влади та правовій системі на сучасній території України протягом другої половини XIX – початку XX століть.;
- характерні зміни в державі і праві країн на території сучасної України, що постали внаслідок I світової війни;
- еволюцію органів влади і права України протягом XX ст.: формування її державної території, конституційно-правовий статус у складі СРСР, законодавство;
- історичну термінологію;
- політичних діячів та провідних юристів України;
- сучасні політичні процеси, що відбуваються в українській державі;
- основні віхи розвитку історії України у зв'язку із всесвітньою історією.

вміти:

- характеризувати загальноєвропейські тенденції історичного розвитку;
- порівнювати та визначати характерні ознаки історичних подій, тенденцій соціально-економічного та політичного розвитку суспільства;
- робити аргументовані висновки на основі аналізу історичного минулого та сучасності;
- критично оцінювати політичні дії окремих осіб, груп, партій;

- користуватись основною та додатковою історичною літературою, використовувати матеріали сучасної інформації;
- складати історіографічні та реферативні огляди літератури;
- використовувати набуті знання і вміння в практичній діяльності.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60 – 74). Показати мінімум знань та умінь. Знати основні терміни і поняття. Уміти користуватися письмовими джерелами. Знати основні історичні події, пов'язані з даною темою. Проводити порівняння законодавчих норм з різних джерел.

Добре (75 – 89). Твердо знати мінімум, виконати всі завдання, пов'язані з тематикою занять. Уміти: прослідкувати еволюцію державності та правових систем, вміти аналізувати зміни у законодавстві.

Відмінно (90 – 100). Виконувати всі завдання з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх при вирішенні практичних завдань, пов'язаних із функціонуванням держави та права.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

12.4 Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально – етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>)

10. Рекомендована література

Основна:

1. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2-х т./ За ред. В.Д. Гончаренка. – К.: Ін Юре, 2000

2. Хрестоматія з історії держави і права України/ А.С.Чайковський, О.Л.Копиленко та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003

3. Батанов О. В., Стойко О. М., Ходаківський М. Д. Інавгурація: історія та сучасність. Навч. посіб. – К.: Юридич. думка, 2013. – 114 с.

4. Буняк В. С. Кримінальне право. Загаль. частина. Істор.-прав. дослідження: монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 224 с.
5. Дахно І. І. Історія держави і права: навч. посіб. – К.: Центр навч. літ-ри, 2013. – 658 с.
6. Залізник Л. Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни 2014 р. – К.: Центр навч. літ-ри, 2014. – 168 с.
7. Єрмолаєв В. М. Вищі представницькі органи влади в Україні: історія, теорія та практика. Монографія. – Х.: Право, 2017. – 448 с.
8. Єрмолаєв В. М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні: навч. посіб. – Х.: Право, 2007. – 280 с.
9. Захарченко П. П. Історія держави і права України: навч. посіб. для дистанцій. навч. – К.: Університет «Україна», 2005. – 208 с.
10. Історія держави і права України: Підручник. - У 2-х т. / За ред. В.Я.Тация, А.Й.Рогожина, В.Д. Гончаренка. – К.: Ін Юре, 2003
11. Історія держави і права України: Підручник. За ред. В. Д. Гончаренка. – Х.: Право, 2013. – 704 с.

Додаткова:

1. Бочарников Д. М. Грушевський про історію створення та кримінальне право «Руської Правди» // Право України.- 1996. № 11. С.65-69.
2. Демиденко Г. Г. Історія вчень про право і державу: курс лекцій. – Вид. 2-ге. – Х.: Право, 2014. – 416 с.
3. Демиденко Г. Г. Истрия учений о праве и государстве: курс лекций. 4-е изд. – Х.: Право, 2012. – 488 с.
4. Демиденко Г. Г. Ярослав Мудрий – великий князь Русі: наук.-популяр. нарис. 3-тє вид, доп. і змін. – Х.: Право, 2015. – 376 с.
5. Зінченко О. В., Петришин О. В. Історія вчень про державу і право у таблицях і дефініціях. – Х.: Право, 2012. – 208 с.
6. Історія вчень про державу і право: підручник. За ред. Демиденка Г. Г., Петришина О. В. – Х.: Право, 2009. – 256 с.
7. Історія вчень про право і державу: хрестоматія. 6-те вид. Демиденко Г. Г. За заг. ред. О. В. Петришина. – Х.: Право, 2014. – 928 с.
8. Колесніков С.Д. Шлюбно – сімейне право Київської Русі //Проблеми державотворення України: історія і сучасність. – Ч. 1, УніВД, 1997, С.23-32.